

Pomorci u sreći i nesreći

Radio inspektor Rudi Benković

Bilo je to prvih dana januara 1939. godine, na putovanju od zapadne obale SAD za Englesku. Naš se brod nalazio od prilike nekih 600 do 700 milja sjeverozapadno od Azora, kad sam, preko radia, od stanice Rugby primio slijedeću »cirkularu«: Svim brodovima u Atlantiku — stop — Na poziciji 44 stupnja 25 min. sjeverne širine i 29 stupnja 35 minuta zapadne dužine uslijed jakog nevremena prelomio se u dva komada tanker »Jaguar« — stop — Prednji dio pramca sa tankovima potopljen, a zadnji dio ostao plivati na kojem se nalazi motorni uređaj — stop — Napušten od članova posade, luta Atlantikom — stop — Skreće se pažnja svim brodovima u Atlantiku na opasnost plovidbe, koji bi mogli na njega naići.

Primljeni radiogram predao sam zapovjedniku, ali nismo obratili pažnju tom brzojavu, jer nismo bili u neposrednoj blizini brodoloma, a naš

pravac plovidbe vodio nas je južnom hemisferom. Ipak za ručkom razvio se razgovor o prelomljenom tankeru. Prvi oficir je primietio, »da nam bar sreća bude naklonjena, pa da nađemo na taj dio plivajućeg »Jaguara«, jer baš taj dio broda ima veliku vrijednost, pošto su u tom dijelu brodski strojevi, a po tom je nadovezao »Kad bi nam ga uspjelo uhvatiti u tegalj, onda bi pojedini član naše posade broda dobio toliko novaca da više ne bi bilo potrebno ni jednom članu ploviti«. (U slučaju uspjelog tegljenja, pojedini član posade dotičnog broda dobije pozamašni iznos, a da i ne naglašavam nagradu koju u tom slučaju dobije brodovlasnik, čiji je brod izvršio tegalj). Još nije ni dovršio te riječi prvi oficir broda, a odmah mu upada u riječ komandant sa riječima »manite novce i sreću na stranu, meni je glavno da naš plovidbeni zadatak izvršimo bez smetnji, a ne fantazija o nekom bogatstvu«.

Naš brod od 10.000 tona nosivosti plovio je dalje, po još uvijek uzburkanom moru, tako da bi sa čitavim pramcem zahvaćao more, kad bi naišao jači talas, u kom momentu bi se ogromne količine morske vode izlile na spremište broj 1 i broj 2. To uzburkano more bilo je još uvijek nastavak onog nevremena u kojem je nastradao »Jaguar«.

Prošlo je 5 do 6 dana od razgovora kojeg smo vodili za vrijeme ručka o »Jaguaru«. Malo je tko više mislio na »Jaguar«, već smo mislili jedino, da se uhvatimo što prije južne hemisfere, gdje smo se nadali naći manje uzburkanog mora. Tako je i bilo, jer je vjetar počeo jenjavati. Međutim, bilo je dosta jakog mrtvog mora.

Jednog jutra u samo svitanje dana netko me budi iz sna. Još mamuran, da se snadem tko me to budi. Pogledam bolje, vidim predamnom prvog oficira, drmajući me još uvijek, sa riječima na horizontu vidim »Jaguara«, dođite gore na komandni most«. Neznam ni danas zašto je baš mene prvog pozvao. Mislim da je htio imati svjedoka, prije nego što probudi »barbu« (zapovjednika) jer je sadašnja pozicija »Jaguara« bila ništa manje nego 450 milja južno od pozicije gdje se dogodio brodolom, a i za iskusnog pomorca to je bilo na prvi pogled malo nevjerojatno, da bez stroja može prevaliti jedna olupina broda za pet do šest dana 450 milja. Po tome se može prosuditi koja je bila jačina vjetra.

Pošao sam gore na komandni most i ustanovili smo zbilja, da na horizontu pliva olupina tankera »Jaguar«. I ja sada malo obradovan, rekao sam trebalo bi javiti »barbi«. Drugi komandant koji je bio na službi, otišao je da probudi i javi zapovjedniku. Poslije nekoliko minuta bio je »barba« na komandnom mostu. Kada je i on ustanovio, da se radi o »Jaguaru«, naredio je da mu pozovu na komandni most upravitelja stroja.

Kad je došao upravitelj, započela je »konferencija« (savjetovanje) na otvorenom komandnom mostu. Kako i na koji način da se izvrši prebacivanje užeta za tegalj na »Jaguar« i kako ga vezati, s obzirom, da je još uvijek bilo velikog mrtvog mora.

Započele su se vršiti pripreme za tegalj, čitav brod je bio kao jedan mravinjak. »Noštroma« nijesam čuo to jutro da je gromoglasan, jer je sada svaki mornar radio sa velikom voljom a i znanjem, što je najbolje znao. Bogme radilo se biti bogat čovjek i ne »navegat« više i tući ovo sinje more, kako znaju reći naše primorske žene.

Mi smo se već bili približili »Jaguaru« na nekih stotinjak metara i sada je trebalo izvršiti manevar, tako da nam olupina i naš čamac, koji je trebao prenijeti uže za tegalj, budu zaklonjeni od vjetra i jakog mrtvog mora. U tom momentu naišao je jedan veliki talas mrtvog mora, zahvaćajući nas s lijevog boka, brod se jako zatrešao i nagnuo na desnu stranu, a ogromne količine morske vode su se izlile na palubu broda i još više nagnule brod na desni bok. Brod se vrlo te-

ško ispravljao prvih pet do šest minuta, a to je dovoljno da bi mogao naići i drugi takav talas i katastrofa našeg broda bila bi neizbježiva. U času toga svima su se nama lica uozbiljila, nije bilo izraza one veselosti, kao malo prije, jer smo svi shvatili ozbiljnost situacije, a naročito je to osjetio »barba«.

Odmah je zapovjednik sa najvećom ozbiljnošću izdao naredbu »pramac broda na more, odustajem od tegljenja«. Kad se brod ispravio zapovjednik je nastavio, »ne ću ovdje pokopati moju karijeru«. Ovdje se ispoljio karakter našeg pomorca: »čast i ugled ni za čitavo blago svijeta«.

Poslije pola sata meni je izdao naređenje, da otpremim cirkular preko radia za sve brodove koji plove u tom pravcu, da se na toj poziciji nalazi olupina tankera »Jaguar«.

Nakon što sam otpremio cirkularu, slušao sam, da zabilježim u moj dnevnik radio saobraćaja, tko će mi sve potvrditi prijem moje cirkulare. Potvrda prijema uslijedila je od raznih brodova, američkih, norveških, engleskih i još raznih drugih nacija. Međutim, dva broda, koji su plovili istom pravcu kao i mi, nijesu mi dali potvrdu prijema. Znao sam da se ta dva broda nalaze u odstojanju od nekoliko desetina milja od nas, malo sam se zamislio, zbog čega mi ne daju potvrdu prijema. To je bio jedan grčki i jedan njemački. Za ta dva broda sam znao, jer na dužim putovanjima, osobito Amerika—Kontinent, gdje putovanje traje više dana u istom pravcu, preko radia učinite razna poznanstva, a da te ljude nikad lično ne upoznate.

Sutra dan došao sam preko radia u vezu sa njemačkim remorkerom, koji je bio upućen, da traži ostatak plivajućeg »Jaguara«. Odmah sam mu predao poziciju gdje se olupina nalazi. Zahvaljivanju zapovjedniku i meni nije bilo kraja. Naravno imao je i računa, da nam toliko zahvaljuje, jer možete se zamisliti, što smo mu sve uštedili. Koliko bi samo izgubio vremena i pogonskog materijala, tražeći na pučini Oceana olupinu. On je imao pravac na mjesto brodoloma, inače bi trebalo da pretraži djelokrug od nekih 200 milja, kako što smo i mi svi računali, uzimajući u obzir struju, vjetar i more koje ga je moglo zanijeti, ali nikako 450 milja, kako je on u stvari bio, kad smo mi na njega naišli.

Slijedeći dan remorker je već bio na mjestu olupine. Javljao mi je preko radia, da je olupinu uzeo u tegalj jedan grčki i jedan njemački brod. To su baš bila ona dva broda što mi nijesu dali potvrdu prijema moje cirkulare. Znači šutjeli su i pokušali sreću. Dalje mi u toku dana javlja, da on čeka, jer da njima stalno pucaju užeta od teglja. Pri samu noć javlja, da su ga oba broda napustili poslije nekoliko neuspjelih pokušaja i da je on uspio uzeti ga u tegalj. Razumljivo jer je taj remorker imao specijalna užeta, kojim su snabdjeveni svi takovi remorkeri za slične slučajeve. Nadalje javlja da ga tegli u luku San Miguel na Azore.

U zadnjoj vijesti, koju sam primio od njega zapovjednik remorkera ponovno zahvaljuje i želi nam sretno putovanje, što im uzvraćamo želeći im također da sretno dotegli olupinu »Jaguara« u luku San Miguel.

Tanker »Jaguar« bio je švedske zastave, od 14 000 tona nosivosti, a to mu je bilo njegovo prvo putovanje. Išao je za Centralnu Ameriku.

Znači njegovi motori bili su potpuno novi, koji su po prilici imali ondašnju vrijednost od 250 do 300 hiljada funti sterlinga.

Dakle, od dobre zarade za članove posade našeg broda nije bilo ništa. Jedino, vjerovatno zbog propagande za engleska brodogradilišta, (jer je »Jaguar« bio građen u njemačkom brodogradilištu), kad smo uplovili u jednu od engleskih luka, posjetio me dovisnik londonskog »Time-a«, te me zamolio za fotografiju olupine »Jaguar-a«. Za fotografiju olupine platio mi je pet funta sterlinga.

Tako se završilo ovo naše putovanje u kojem nam se bila sreća nasmješila, ali nije ispunila.